

Οδηγός ευαισθητοποίησης για επαγγελματίες

**ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΝΟΜΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ/ΕΣ
στο ΣΩΜΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
για την ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΘΥΜΑΤΩΝ
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ στην ΕΡΓΑΣΙΑ**

Φορέας Υλοποίησης:

Εταίρος:

Με τη συγχρηματοδότηση:

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Άννα Παπανικολάου, Δικηγόρος

Στέλλα Κάσδαγλη, Συνιδρύτρια WHEN / include

Ελένη Φώτου, Δικαστική Ψυχολόγος, Συνιδρύτρια BIA STOP

Βασιλική Σαΐνη, Εμπειρογνώμονας σε Θέματα Φύλου, BIA STOP

Σχεδιασμός | coppola.gr

Ο παρών οδηγός είναι αποτέλεσμα του έργου S.T.A.R.T. (Strategic Tools for Addressing, Recognizing and Tackling Sexual Harassment at Work), το οποίο υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος PREVENT, με φορέα υλοποίησης το WHEN και εταίρο το Ινστιτούτο Πρόληψης και Θεραπείας της Βίας και Προώθησης της Ισότητας των Φύλων (BIA STOP).

Το έργο “Preventing gender-based violence and violence against children” (PREVENT) έχει ως στόχο την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας και της βίας κατά των παιδιών, μέσω της στήριξης οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ) στην Ελλάδα και την Κύπρο που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς, καθώς και της ενίσχυσης των γνώσεων, των ικανοτήτων και της βιωσιμότητάς τους. Το PREVENT συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του προγράμματος Citizens, Equality, Rights and Values (CERV), το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ με συνολικό ποσό επιχορήγησης €2,3 εκ. Συντονιστής του PREVENT είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη (Ελλάδα), σε σύμπραξη με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ (Κύπρος).

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ιδρύματος Μποδοσάκη ή του Κέντρου Στήριξης ΜΚΟ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τι είναι αυτός ο οδηγός και γιατί δημιουργήθηκε	4
Το νομικό πλαίσιο με μια ματιά	7
Ποινικό Δίκαιο	7
Αστικό Δίκαιο	8
Εργατικό Δίκαιο	9
Δικαιώματα εργαζόμενου/ης σε περίπτωση σεξουαλικής παρενόχλησης	10
Πειθαρχικό Δίκαιο	11
Μια μέρα στη ζωή...	12
Πολλαπλές διαστάσεις	12
Ψυχοσυναισθηματικές επιπτώσεις και φόβοι	13
Πρακτικές προκλήσεις: οικονομική και επαγγελματική επισφάλεια	13
Κοινωνικές αντιστάσεις και η κουλτούρα της σιωπής	14
Σωματοποίηση του τραύματος και ψυχοσωματικές εκφράσεις	14
Και τώρα τι;	15
Οι παγίδες της “γρήγορης σκέψης”	16
Οι μεγάλες προκλήσεις (και πώς να μη μας αποθαρρύνουν)	21
Έλλειψη μαρτύρων και αποδεικτικών στοιχείων	22
Οικονομική αδυναμία θυμάτων	24
Σύντομο διάστημα παραγραφής του αδικήματος	26
Βιβλιογραφία	27

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΟΔΗΓΟΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ

Γνωρίζουμε πλέον, από πρόσφατες έρευνες
στην Ελλάδα και την Ευρώπη, ότι:

85%
των γυναικών
στην Ελλάδα έχει βιώσει
κάποια μορφή
σεξουαλικής
παρενόχλησης
στον χώρο εργασίας

40%
των ατόμων
δεν έχει
πληροφόρηση
για τις προβλεπόμενες
διαδικασίες
προστασίας

Στοχεύοντας στην **αναγνώριση**, την **πρόληψη** και την **αντιμετώπιση** της **σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο**, το WHEN, σε συνεργασία με το BIA STOP και την υποστήριξη του προγράμματος **PREVENT**, υλοποιεί το έργο **S.T.A.R.T.**, ένα ολοκληρωμένο σχέδιο υποστήριξης επιζωσών/ώντων και μαρτύρων, αλλά και ενδυνάμωσης επαγγελματιών του νομικού τομέα ώστε να αναγνωρίζουν, να διαχειρίζονται και να καταπολεμούν περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης με ευαισθησία και αποτελεσματικότητα.

Στο πλαίσιο του έργου, δημιουργήθηκε και αυτό το εγχειρίδιο, το οποίο απευθύνεται πρωτίστως σε **νέους/ες** και **ασκούμενους/ες δικηγόρους, φοιτητές και φοιτήτριες Νομικής** και άτομα που εργάζονται στο **Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας**, αλλά και σε οποιονδήποτε άλλο/η επαγγελματία έρχεται σε επαφή και καλείται να υποστηρίξει, πρακτικά και ψυχοσυναισθηματικά, άτομα που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία τους ή έχουν γίνει μάρτυρες αντίστοιχου περιστατικού.

Το εγχειρίδιο δεν αποσκοπεί στο να επιμορφώσει επαγγελματίες στη νομική διάσταση του ρόλου τους, αλλά περισσότερο στο να συγκεντρώσει, με εύληπτο και συνοπτικό τρόπο, **χρήσιμες πληροφορίες** και **εργαλεία** που μπορούν να τους/τις υποστηρίξουν τις πρώτες φορές που θα έρθουν σε επαφή με το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης. Επίσης, να **φωτίσει** -συχνά αθέατες- **πλευρές της εμπειρίας και των αναγκών των θυμάτων και των μαρτύρων** σεξουαλικής παρενόχλησης, οι οποίες μπορούν να καλυφθούν πολύ πιο αποτελεσματικά όταν τα άτομα που καλούνται να τους/τις υποστηρίξουν έχουν τα εργαλεία να “διαβάσουν πίσω από τις λέξεις”, να εξασκήσουν δεξιότητες ενσυναίσθησης και έτσι να αποφύγουν την επαναθυματοποίηση και τον επανατραυματισμό. Με τη βοήθεια τέτοιων καταρτισμένων και ευαίσθητοποιημένων επαγγελματιών, τα άτομα μπορούν να ενδυναμωθούν για να διεκδικήσουν τη δικαίωση και την προστασία τους, με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στα δίκτυα που βρίσκονται εκεί για να τα υποστηρίξουν, μέσα σε μια διαδικασία που έχει σχεδιαστεί με στόχο την καταπολέμηση της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης, αλλά συχνά παραμένει ατελής.

Ελπίζουμε το εγχειρίδιο αυτό να σας φανεί χρήσιμο και ελπίζουμε να έχουμε την ευκαιρία να λάβουμε τα σχόλια, τις ιδέες και τις ερωτήσεις σας, ώστε να συνεχίσουμε να δημιουργούμε αποτελεσματικά εργαλεία και υπηρεσίες για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας και παρενόχλησης στην εργασία.

ΕΝΑ DISCLAIMER:

Αν και η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να πλήξει άτομα ανεξαρτήτως φύλου, τα διαθέσιμα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι **τα θύματα είναι στη συντριπτική τους πλειονότητα γυναίκες**. Για τον λόγο αυτό, και λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς της ελληνικής γλώσσας για τον συμπεριληπτικό λόγο και την ανάγκη να αποφύγουμε το γενικευτικό αρσενικό, στον οδηγό χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον το γραμματικό θηλυκό, όταν αναφερόμαστε στα θύματα. Η επιλογή αυτή δεν στοχεύει στον αποκλεισμό ή στην αορατοποίηση οποιουδήποτε ατόμου έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση - ελπίζουμε ότι κανένα άτομο δεν θα αισθανθεί ότι η εμπειρία του αποσιωπάται ή δεν εκπροσωπείται.

Επιπλέον, αξίζει να τονιστεί ότι τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης δεν περιορίζονται σε νέες ή/και εμφανίσιμες γυναίκες. Η παρενόχληση αφορά άτομα κάθε ηλικίας, εθνικότητας, σωματικής διάπλασης και ικανότητας.

Η προκατάληψη πως μόνο ορισμένοι άνθρωποι κινδυνεύουν ενισχύει την ανοχή και την ατιμωρησία.

ΜΕΡΙΚΑ ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

85%

των γυναικών

στην Ελλάδα έχει υποστεί
σεξουαλική παρενόχληση
ενώ εργαζόταν

Οι **μισές** γυναίκες έχουν
παρενοχληθεί από **συνάδελφο**

1/4 περίπου αναφέρουν
ότι ο δράστης ήταν **πελάτης**,

1 στις **5** φορές εμπλέκεται
ο διευθυντής ιδιοκτήτης
της επιχείρησης.

Τα θύματα της σεξουαλικής
παρενόχλησης εμφανίζουν
πλήθος σωματικών
προβλημάτων, ιδιαίτερα
όταν η παρενόχληση
εκτείνεται στον χρόνο.

1 στις **3** γυναίκες
(35%) αναφέρει ότι υπέστη
αρνητικές συνέπειες
στη **σωματική**
και **ψυχική** της υγεία.

Οι περιπτώσεις σεξουαλικής
παρενόχλησης εκδηλώνονται
στον χώρο του γραφείου,
σε ποσοστό **56%**

Στις **μισές** από τις περιπτώσεις
παρενόχλησης όπου ήταν και
κάποιο τρίτο άτομο παρόν,
αυτό δεν αντέδρασε

Το **92%** των θυμάτων
σεξουαλικής παρενόχλησης
βιώνει **σημαντικές**
επιπτώσεις
σε **προσωπικό** και
επαγγελματικό επίπεδο

Το **86%** αναφέρει ότι, συχνά,
οι γυναίκες δεν μιλάνε
γιατί φοβούνται ότι
θα χάσουν
τη δουλειά τους

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

Τι προβλέπει η **ελληνική νομοθεσία** για την **πρόληψη** και **αντιμετώπιση** της βίας και παρενόχλησης στην εργασία.

1 | Ποινικό Δίκαιο

Η σεξουαλική παρενόχληση δεν προβλέπεται ως αυτοτελές έγκλημα, αλλά εμπίπτει σε διατάξεις περί προσβολής γενετήσιας αξιοπρέπειας, εξαναγκασμού, εκβίασης, ή και προσβολής της προσωπικότητας.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΑΡΘΡΟ 337 ΠΚ

Προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας

Τιμωρείται η τέλεση γενετήσιων πράξεων ή προτάσεων που θίγουν τη γενετήσια αξιοπρέπεια, χωρίς συναίνεση. Περιλαμβάνει και πράξεις σε πλαίσιο εξουσιαστικής σχέσης (εργασία, εκπαίδευση κ.λπ.).

ΑΡΘΡΟ 363 ΠΚ

Δυσφήμιση/συκοφαντία

Αν υπάρξει ψευδής καταγγελία.

ΑΡΘΡΟ 176 ΠΚ

Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής (π.χ. μέσω εικόνας ή ήχου)

Χρήση φωτογραφιών/βίντεο σεξουαλικού περιεχομένου χωρίς συναίνεση.

ΑΡΘΡΟ 309 ΠΚ

Απειλή

Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να συνοδεύεται από απειλές, π.χ. απόλυση.

2 | Αστικό Δίκαιο

Η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί προσβολή της προσωπικότητας κατά το άρθρο 57 του Αστικού Κώδικα και δημιουργεί αξιώσεις αποζημίωσης και άρσης της προσβολής.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΑΡΘΡΟ 57 ΑΚ

Προστασία προσωπικότητας

Το θιγόμενο άτομο μπορεί να ζητήσει άρση, παράλειψη και αποκατάσταση της ηθικής βλάβης.

ΑΡΘΡΟ 932 ΑΚ

Αποζημίωση για ηθική βλάβη

Καθορισμός ύψους αποζημίωσης.

ΑΡΘΡΟ 288 ΑΚ

Καλή πίστη στις σχέσεις

Ο εργοδότης¹ υποχρεούται να εφαρμόζει σε όλα τα εργαζόμενα άτομα που απασχολεί την αρχή της ίσης μεταχείρισης και να προβαίνει σε καλόπιστη και ηθική χρήση των δικαιωμάτων του που απορρέουν από τη σύμβαση εργασίας.

ΑΡΘΡΟ 914 ΑΚ

Αδικοπραξία

Αποζημίωση για υλική/περιουσιακή ζημία.

ΑΡΘΡΟ 281 ΑΚ

Κατάχρηση δικαιώματος

Η σεξουαλική παρενόχληση όταν εκδηλώνεται και χρησιμοποιείται ως μέσο πίεσης ή τιμωρίας από το ισχυρότερο, λόγω θέσης εργασίας ή εξάρτησης, πρόσωπο (π.χ. τον εργοδότη ή ευρύτερα το προϊστάμενο άτομο), συνιστά κατάχρηση δικαιώματος υπό την έννοια της διάταξης του άρθρου 281 Α.Κ.

¹ Σε όλο το κείμενο θα τηρηθεί το αρσενικό γραμματικό όταν αναφερόμαστε στον εργοδότη όχι ως άτομο, αλλά ως φορέα.

3 | Εργατικό Δίκαιο

Η σεξουαλική παρενόχληση απαγορεύεται ρητά βάσει διατάξεων του εργατικού δικαίου, σε επίπεδο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές.

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

Ορισμός της βίας και παρενόχλησης στον χώρο εργασίας.

Ισχύει για όλες τις μορφές απασχόλησης
(εξαρτημένη, ανεξάρτητη, μαθητεία, πρακτική, εθελοντισμό κ.λπ.).

Απαγορεύονται τα αντίποινα κατά του προσώπου που καταγγέλλει.

Επιχειρήσεις με πάνω από 20 εργαζόμενους/ες πρέπει να διαθέτουν:

- Πολιτική πρόληψης και αντιμετώπισης
- Εσωτερικές διαδικασίες καταγγελίας

Ρητή απαγόρευση της σεξουαλικής παρενόχλησης ως μορφής διάκρισης λόγω φύλου.

Δικαίωμα αποχώρησης από την εργασία, αξίωση πλήρους αποζημίωσης.

Αναστροφή του βάρους αποδείξεων:

Το θιγόμενο άτομο χρειάζεται να παρουσιάσει ενδείξεις, όχι απόλυτη απόδειξη, ενώ ο καθ' ου φέρει το βάρος να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παρενοχλητική συμπεριφορά.

4 | Δικαιώματα εργαζόμενου/ης σε περίπτωση σεξουαλικής παρενόχλησης

Δικαίωμα καταγγελίας

- Το εργαζόμενο άτομο μπορεί να υποβάλει καταγγελία **εντός ή εκτός της επιχείρησης**.
- Η εργοδότης απαγορεύεται να προβεί σε οποιαδήποτε **δυσμενή μεταχείριση** (απόλυση, υποβιβασμός, αλλαγή πόστου) λόγω της καταγγελίας (απαγόρευση αντιποίνων).

Δικαίωμα αποχώρησης με αποζημίωση

Αν η παρενόχληση δημιουργεί μη υποφερτό, μη υγιές και **βλαπτικό εργασιακό περιβάλλον**, η **παραίτηση** του εργαζόμενου ατόμου μπορεί να θεωρηθεί **καταγγελία** από τον εργοδότη με υπαιτιότητα του τελευταίου. Έτσι, το εργαζόμενο άτομο έχει **δικαίωμα πλήρους αποζημίωσης** απόλυσης.

Δικαίωμα σε ψυχολογική και ιατρική υποστήριξη

- Δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης θυμάτων εντός του εργασιακού πλαισίου.
- Ενθαρρύνεται η συνεργασία με κοινωνικές υπηρεσίες, φορείς ισότητας και ΜΚΟ.

Δικαίωμα σε ασφαλές εργασιακό περιβάλλον

- Ο εργοδότης έχει **νομική υποχρέωση πρόνοιας**, συγκεκριμένα εν προκειμένω να λαμβάνει μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής παρενόχλησης.
- Πρέπει να υφίστανται:
 - Πολιτική για την **πρόληψη** και **καταπολέμηση** της βίας και παρενόχλησης.
 - Πολιτική για τη **διαχείριση εσωτερικών καταγγελιών**.
 - **Ευαισθητοποίηση** και **ενημέρωση** των εργαζομένων.

Δικαίωμα προσφυγής στον ΣΕΠΕ και άλλες αρχές

- Δυνατότητα υποβολής καταγγελίας στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) ή στον Συνήγορο του Πολίτη.
- Διερεύνηση με δυνατότητα συμφιλίωσης ή κυρώσεων προς τον εργοδότη.

Δικαίωμα δικαστικής προστασίας (αστικά & ποινικά, κατά τα ανωτέρω)

5 | Πειθαρχικό Δίκαιο

Στον Δημόσιο τομέα και στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, η σεξουαλική παρενόχληση συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα.

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ – ΥΠΑΛΛΗΛΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ (Ν. 3528/2007)

ΑΡΘΡΟ 107 | ΠΑΡ. 1 | ΠΕΡ. Ε΄

**Προσβολή της γενετήσιας
αξιοπρέπειας**

ΑΡΘΡΟ 109-111

Πειθαρχική διαδικασία

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

Ποιες είναι οι **ψυχικές** και **πρακτικές συνθήκες** που βιώνει μια **επιζώσα σεξουαλικής παρενόχλησης** στην εργασία, όταν πλέον απευθύνεται σε κάποιον **υποστηρικτικό μηχανισμό**, και πώς αυτές χρειάζεται να **διαμορφώσουν** τον τρόπο με τον οποίο θα την αντιμετωπίσουν οι επαγγελματίες της πρώτης γραμμής;

Πολλαπλές διαστάσεις

Η σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας αποτελεί μια μορφή έμφυλης βίας που φέρει βαρύ **ψυχοκοινωνικό φορτίο** για τα άτομα που την υφίστανται. Γι' αυτό και είναι κρίσιμο για τους/τις επαγγελματίες πρώτης γραμμής στην αρωγή των θυμάτων -ψυχολόγους, κοινωνικούς/ες λειτουργούς, νομικούς, στελέχη φορέων της κοινωνίας των πολιτών- να κατανοήσουν σε βάθος τις **συνέπειες** και τις **πολυεπίπεδες ανάγκες** τους.

Η αποκατάσταση της ασφάλειας, της εμπιστοσύνης και της λειτουργικότητας ενός ατόμου απαιτεί ολιστική και διεπιστημονική προσέγγιση, απαλλαγμένη από προκαταλήψεις.

Στις παρακάτω ενότητες παρουσιάζονται οι βασικοί άξονες που οφείλουν να γνωρίζουν οι επαγγελματίες για να ανταποκριθούν με αποτελεσματικότητα και ευαισθησία.

Ψυχοσυναισθηματικές επιπτώσεις και φόβοι

Οι επιζώσες συχνά εμφανίζουν συμπτώματα άγχους, καταθλιπτικής διάθεσης, διαταραχές ύπνου και μετατραυματικό στρες (PTSD). Στην κλινική εικόνα, αυτό μπορεί να παρουσιάζεται ως ευερε-

θιστότητα, απόσυρση, απώλεια συγκέντρωσης ή συναισθηματικό μούδιασμα. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στη λεγόμενη "**σιωπηλή έκφραση του τραύματος**", όπου το θύμα εμφανίζεται λειτουργικό αλλά εσωτερικά διαλυμένο. Στις περιπτώσεις αυτές, χρειάζεται να αποφύγουμε την παγίδα του να συμπεράνουμε ότι το άτομο δεν έχει πληγεί, τελικά, και τόσο από το γεγονός που βίωσε ή, ακόμα περισσότερο, ότι με βάση την εξωτερική ψυχραιμία του, μπορεί οι ισχυρισμοί του να μην είναι αληθείς.

Ο ρόλος των επαγγελματιών είναι αρχικά να δημιουργήσουν ένα **περιβάλλον ασφάλειας, αποδοχής και εμπιστοσύνης**, όπου το άτομο (συνήθως, αλλά όχι πάντοτε, γυναίκα) νιώθει ότι δεν θα κριθεί ή αμφισβητηθεί. Είναι κρίσιμο να αναγνωριστούν και να επανεπιβεβαιωθούν τα βιώματά της, προκειμένου να αποκατασταθεί το αίσθημα αυτοξίας και ελέγχου που έχει διαρραγεί. Οι φόβοι για κοινωνική απόρριψη, επαγγελματική αποτυχία ή αντίποινα είναι απόλυτα ρεαλιστικοί και απαιτούν συστηματική και προσεκτική διαχείριση με ενσυναίσθηση και στρατηγική.

Οι επαγγελματίες υποστήριξης οφείλουν να αναγνωρίσουν ότι, για πολλές επιζώσες, η **καταγγελία της παρενόχλησης** συνεπάγεται **κίνδυνο απώλειας εργασίας, ασφαλιστικής κάλυψης** για την ίδια ή και τα τέκνα της ή και **απώλεια εισοδήματος**. Η **οικονομική εξάρτηση** από τον εργοδότη ή η **έλλειψη εναλλακτικών επαγγελματικών επιλογών** είναι σημαντικοί **ανασταλτικοί** παράγοντες.

Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη, σε συνδυασμό με τη νομική συμβουλευτική, μπορεί να διασφαλίσει μία ουσιαστική ενημέρωση για τα **δικαιώματα** της επιζώσας, ασφαλείς μεθόδους καταγγελίας και ενδεχομένως πρόσβαση σε **οικονομική υποστήριξη** (επίδομα ανεργίας, έκτακτη βοήθεια, προγράμματα επανένταξης). Οι επαγγελματίες καλούνται να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές/τριες, όχι μόνο ψυχολογικά αλλά και πρακτικά - ενισχύοντας τα θύματα στην **πλοήγηση** ανάμεσα σε φορείς και υπηρεσίες. Η **συνεργασία με συμβουλευτικά κέντρα, ΜΚΟ και δομές**

επανένταξης στην εργασία μπορεί να είναι καθοριστική. Γι' αυτό ακόμα και αν εσείς δεν έχετε τη δυνατότητα να υποστηρίξετε άμεσα ένα άτομο στις ανάγκες αυτές, η συμβολή σας στη διασύνδεσή του με τέτοιου είδους φορείς μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη για το ίδιο.

Στο τέλος αυτού του Οδηγού θα βρείτε χρήσιμες πληροφορίες για **σχετικούς φορείς**. ...

Πρακτικές προκλήσεις: οικονομική και επαγγελματική επισφάλεια

Οι ειδικοί χρειάζεται να είναι ευαισθητοποιημένοι/ες στις κοινωνικές διαστάσεις του τραύματος. Ένα θύμα, γυναίκα ή άνδρας, συχνά διστάζει να μιλήσει, λόγω του φόβου ότι «δεν θα με πιστέψουν» ή «θα θεωρήσουν ότι υπερβάλα». Σε μικρές κοινωνίες ή ακόμα και σε κλειστές επαγγελματικές κοινότητες, το στίγμα είναι ιδιαίτερα έντονο και συνδέεται με απώλεια φήμης και κοινωνικής στήριξης ή ακόμα και με τον στιγματισμό της οικογένειας του ατόμου.

Ο ρόλος του/της επαγγελματία είναι να στηρίξει την επιζώσα ή τον επιζώντα ώστε να διαχωρίσουν την προσωπική τους αξία από την εικόνα που τους επιβάλλει η κοινότητα, η εργασιακή κουλτούρα ή ακόμα και ο δράστης της παρενόχλησης. Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη, υπό αυτό το πρίσμα, οφείλει να συμπεριλαμβάνει την ενδυνάμωση - μέσα από τεχνικές αφηγηματικής θεραπείας, βιωματικές προσεγγίσεις, και στοχευμένη υποστήριξη για τα αισθήματα της ντροπής και της ενοχής.

Κοινωνικές αντιστάσεις και η κουλτούρα της σιωπής

Είναι σημαντικό επίσης για τους/τις επαγγελματίες πρώτης γραμμής να λαμβάνουν υπόψιν τις επιπτώσεις της κοινωνικής πίεσης που βιώνουν τα θύματα στη λήψη αποφάσεων: πολλές γυναίκες, για παράδειγμα, αναιρούν την καταγγελία τους ή την αποσύρουν λόγω κοινωνικών πιέσεων που δέχονται. Παρότι μια τέτοια απόφαση οφείλει να γίνει σεβαστή, εντούτοις οι επαγγελματίες με ειδικευση στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη μπορούν, σε πρώιμο στάδιο, να βοηθήσουν το άτομο να διαχωρίσει τη δική του βούληση από εκείνη του περιγύρου του και να επεξεργαστεί, έστω και σε βάθος χρόνου, μια διαφορετική επιλογή.

Σωματοποίηση του τραύματος και ψυχοσωματικές εκφράσεις

Οι ειδικοί οφείλουν επίσης να αναγνωρίζουν τη σωματική διάσταση του τραύματος: η σωματοποίηση δεν είναι απλώς σύμπτωμα, αλλά τρόπος που το τραύμα «μιλά» όταν τα λόγια δεν επαρκούν. Πολλές επιζώσες αναφέρουν χρόνιους πόνους (π.χ. κεφαλαλγίες, στομαχικά προβλήματα), δυσκολία αναπνοής, ένταση στους μύες, διαταραχές ύπνου, σεξουαλική αποστροφή ή ευαισθησία σε θορύβους και επαφή. Αυτή η επίδραση του τραύματος στο νευροβιολογικό επίπεδο απαιτεί θεραπευτικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στο σώμα και τον ψυχικό αντίκτυπο του στρες.

Εδώ, η συμβολή της ψυχοθεραπείας με σωματικές ή βιωματικές τεχνικές (όπως το EMDR, η somatic experiencing ή η mindfulness-based therapy) είναι καθοριστική. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι επαγγελματίες χρειάζεται να παραπέμπουν τα άτομα σε κατάλληλους/ες θεραπευτές/τριες ή προγράμματα. Ακόμα και πριν, όμως, από το σημείο αυτό, η ίδια η πρώτη επαφή της γυναίκας που έχει υποστεί παρενόχληση με ένα άτομο ή φορέα υποστήριξης πρέπει να τηρεί τις αρχές της σωματικής ασφάλειας: αποφυγή παρεμβατικής στάσης, σεβασμός στα όρια του σώματος της επιζώσας, και ευαισθησία στη γλώσσα που χρησιμοποιείται γύρω από αυτό. Με τον τρόπο αυτό, τίθεται ένα πρώτο κρίσιμο θεμέλιο εμπιστοσύνης ανάμεσα στον/στην επαγγελματία και την επιζώσα και η ίδια διευκολύνεται στο να αναγνωρίσει το δικαίωμά της στα όρια και τον σεβασμό τους.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΙ;

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με επιζώσες σεξουαλικής παρενόχλησης καλούνται συχνά να λειτουργήσουν παράλληλα και ως θεραπευτές/τριες ή, ακόμα περισσότερο, ως συμμετοχοί σε μια διαδικασία αποκατάστασης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η αντιμετώπιση της παρενόχλησης απαιτεί όχι μόνο ατομική παρέμβαση, αλλά και συστημική συνείδηση:

Οι επιζώσες δεν χρειάζονται μόνο "κατανόηση", αλλά και έμπρακτη συμμαχία.

ΟΙ ΠΑΓΙΔΕΣ ΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Πώς μπορούμε να αναγνωρίσουμε και να **διαχειριστούμε** τις δικές μας **προκαταλήψεις**, έτσι ώστε να μην μας εμποδίσουν να προσφέρουμε την **καλύτερη δυνατή υποστήριξη** σε θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία;

Παρακάτω θα εξερευνήσουμε μερικά από τα πιο **συχνά στερεότυπα** γύρω από τη σεξουαλική παρενόχληση και τους **τρόπους** με τους οποίους μπορεί να **επηρεάσουν** τον τρόπο **σκέψης** μας και να **υποβαθμίσουν** την **ποιότητα** της **βοήθειας** που συνειδητά θέλουμε να παρέχουμε.

1 *Victim blaming* (Ενοχοποίηση του θύματος)

2 “Όλες το έχουμε υποστεί, πώς κάνεις έτσι;”

3 “Καλά, και γιατί τόσο καιρό δενμίλαγες;”

4 “Μήπως έφαγες πόρτα και θέλεις να τον εκδικηθείς;”

Το victim blaming είναι η στάση που **μετατοπίζει** –ρητά ή υπαινικτικά– την **ευθύνη** για την παρενόχληση από τον θύτη στο θύμα. Συχνά εκφράζεται μέσα από ερωτήσεις ή σχόλια όπως:

“Μήπως τον προκάλεσες;”,

“Και τι φορούσες;”,

“Μήπως ήσουν πολύ φιλική;”.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΖΗΜΙΟ;

Για έναν επαγγελματία που καλείται να στηρίξει ή να ερευνήσει μια τέτοια υπόθεση, το victim blaming υπονομεύει τη διαδικασία από την αρχή. Δημιουργεί κλίμα δυσπιστίας, ενισχύει το αίσθημα ενοχής του θύματος και δυσκολεύει την ακριβή και πλήρη καταγραφή του περιστατικού. Επιπλέον, η αναπαραγωγή μιας τέτοιας στάσης μπορεί να εκθέσει την υπηρεσία ή τον οργανισμό που εκπροσωπείτε, ιδιαίτερα αν οδηγήσει σε πλημμελή διερεύνηση ή αποτροπή από την καταγγελία.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΟΥΜΕ

Ακόμη και έμπειροι/ες επαγγελματίες με εμπειρία ενδέχεται να φέρουν –συνειδητά ή ασυνείδητα– πολιτισμικά φορτισμένες αντιλήψεις γύρω από τη “σωστή” συμπεριφορά, κυρίως των γυναικών. Αναγνωρίζουμε το victim blaming όταν οι ερωτήσεις ή οι σκέψεις μας εστιάζουν πρώτα στις πράξεις ή τις επιλογές του θύματος αντί στον θύτη. Αντί να διερευνούμε “τι έκανε το θύμα”, θα πρέπει να ρωτήσουμε “τι έκανε ο θύτης, σε τι πλαίσιο και με ποια εξουσία”.

Αντί γ’ αυτό, πες...

«Είναι σημαντικό που αποφασίσατε να μου το αναφέρετε. Ας καταγράψουμε με ακρίβεια ό,τι συνέβη και στη συνέχεια θα δούμε πώς προχωράμε.»

«Είστε σε ασφαλές περιβάλλον τώρα κι εγώ είμαι εδώ για να υποστηρίξω τη διαδικασία.»

Αυτό το στερεότυπο απορρέει από τη **συλλογική ανοχή** που έχει διαμορφωθεί γύρω από τη σεξουαλική παρενόχληση – ιδιαίτερα σε ανδροκρατούμενους χώρους εργασίας. Εκφράζει την ιδέα ότι τέτοιες συμπεριφορές είναι **“μέσα στο παιχνίδι”** ή ότι **“έτσι είναι τα πράγματα”**.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΖΗΜΙΟ;

Όταν ένας/μία επαγγελματίας μεταφέρει –άμεσα ή έμμεσα– ένα τέτοιο μήνυμα, δεν προσφέρει στήριξη αλλά ενισχύει τον μηχανισμό σιωπής που οδηγεί πολλά θύματα να μην μιλούν. Η στάση αυτή ακυρώνει τη μοναδικότητα της κάθε εμπειρίας και υποτιμά τη βαρύτητα της παρενόχλησης, ειδικά αν το θύμα είναι νέα εργαζόμενη ή εργαζόμενος σε θέση εξάρτησης. Δημιουργεί κλίμα ανοχής και αφήνει τους θύτες ανενόχλητους.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΟΥΜΕ

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι το “συνηθισμένο” δεν είναι και αποδεκτό. Αν πιάσουμε τον εαυτό μας να συγκρίνει περιστατικά ή να μειώνει την εμπειρία του θύματος (“Έχω ακούσει και χειρότερα”), σταματάμε και επαναπλαισιώνουμε: η κάθε περίπτωση έχει τη δική της σημασία και ο ρόλος μας είναι να την διερευνήσουμε χωρίς φίλτρα ανοχής.

Αντί γι’ αυτό, πες...

«Καμία μορφή παρενόχλησης δεν είναι αποδεκτή. Έχετε κάθε δικαίωμα να ζητήσετε δικαίωση και προστασία.»

«Είναι σημαντικό να καταγραφεί τι ακριβώς συνέβη ώστε να διασφαλιστούν τα δικαιώματά σας.»

Αυτή η φράση βασίζεται στη λανθασμένη αντίληψη ότι ένα **“πραγματικό” θύμα** θα μιλούσε αμέσως. Αγνοεί το **τραύμα**, την **έλλειψη εμπιστοσύνης** στους θεσμούς, τον **φόβο αντιποίνων** ή **κοινωνικής απαξίωσης**.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΖΗΜΙΟ;

Για έναν/μία επαγγελματία, η χρονική καθυστέρηση της αναφοράς δεν πρέπει να αποτελεί ένδειξη αναξιοπιστίας. Αντίθετα, είναι συχνά ένδειξη βαθιάς δυσφορίας, φόβου ή εσωτερικευμένης ενοχής. Όταν αμφισβητούμε ένα θύμα λόγω καθυστερημένης αναφοράς, θέτουμε φραγμούς στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη και συμβάλλουμε στην περαιτέρω ψυχική του επιβάρυνση. Επιπλέον, η στάση αυτή μπορεί να θεωρηθεί προκατειλημμένη και να ακυρώσει τη νομιμότητα της διαδικασίας.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΟΥΜΕ

Οφείλουμε να ενημερωνόμαστε για τις ψυχολογικές και κοινωνικές συνθήκες που οδηγούν τα θύματα σε καθυστέρηση: φόβος, εξάρτηση από τον θύτη, έλλειψη υποστηρικτικού περιβάλλοντος, αβεβαιότητα για τα όρια της συμπεριφοράς. Αντί για δυσπιστία, καλλιεργούμε συνθήκες ασφάλειας ώστε να μπορεί το θύμα να μιλήσει στο δικό του χρόνο.

Αντί γι’ αυτό, πες...

«Το ότι αποφασίσατε να το αναφέρετε δείχνει θάρρος. Ποτέ δεν είναι αργά να μιλήσετε.»

«Ο χρόνος που πέρασε δεν μειώνει τη σημασία όσων συνέβησαν.»

Αυτό το στερεότυπο υπονοεί ότι οι καταγγελίες για παρενόχληση είναι αποτέλεσμα **προσωπικής πικρίας** ή **απόρριψης** και όχι πραγματικών περιστατικών.

ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΖΗΜΙΟ;

Η στάση αυτή ενθαρρύνει την αμφισβήτηση του λόγου του θύματος και ενισχύει την κουλτούρα ανοχής. Είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη όταν διατυπώνεται από επαγγελματίες, καθώς μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τη διερεύνηση και την τιμωρία περιστατικών. Επιπλέον, υπονομεύει την αξιοπρέπεια του/της επαγγελματία και ενδέχεται να εκληφθεί ως ανοιχτή εχθρότητα.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΟΥΜΕ

Αν εντοπίσουμε στον εαυτό μας οποιουδήποτε είδους τέτοια δυσπιστία, η οποία βασίζεται στο φύλο, την ηλικία ή την εμφάνιση της καταγγέλλουσας, οφείλουμε να την αμφισβητήσουμε ενεργά. Στεκόμαστε στα γεγονότα και όχι στις υποθέσεις. Οι ψευδείς καταγγελίες είναι στατιστικά σπάνιες – αποτελούν την εξαίρεση, όχι τον κανόνα.

Αντί γι' αυτό, πες...

«Ο ρόλος μου είναι να καταγράψω με ακρίβεια όσα μου περιγράφετε και να στηρίξω τη διαδικασία.»

«Κάθε καταγγελία αξίζει να αντιμετωπίζεται με σοβαρότητα και χωρίς προκατάληψη.»

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

(και πώς να μην μας αποθαρρύνουν)

Στην προσπάθειά μας να υποστηρίξουμε τις επιζώσες σεξουαλικής παρενόχλησης μέσα σε ένα **ατελές σύστημα πολιτικών και διαδικασιών**, ενδέχεται να κληθούμε να αντιμετωπίσουμε **προκλήσεις** που, κατά περίπτωση, φαίνονται ακόμα και **ανυπέρβλητες**.

Έλλειψη μαρτύρων και αποδεικτικών στοιχείων

Οικονομική αδυναμία θυμάτων

Σύντομο διάστημα παραγραφής του αδικήματος

Υπό το φως αυτών των εμποδίων, ακόμα και έμπειροι/ες επαγγελματίες καταλήγουν να αποθαρρύνουν θύματα που έχουν ήδη κάνει το βήμα να αναζητήσουν βοήθεια και να τις συμβουλευθούν, συνήθως καλοπροαίρετα, να παραιτηθούν από την προσπάθεια δικαίωσης και προστασίας τους.

Παρότι καμία περίπτωση δεν είναι ίδια με την άλλη και, φυσικά, είναι στη δικαιοδοσία του κάθε συμβουλευόμενου ατόμου να αποφασίσει πόσα και ποια βήματα επιλέγει να κάνει, εντούτοις με τα κατάλληλα εργαλεία οι επαγγελματίες μπορούν, πρώτα για τον εαυτό τους και ύστερα και για τις ωφελούμενές τους, να βρουν νέους δρόμους και τρόπους διαχείρισης κοινών προβλημάτων, και έτσι να μπορέσουν να σταθούν πιο αποτελεσματικά στο πλευρό των θυμάτων που διαπραγματεύονται την επόμενη κίνησή τους.

Παρακάτω θα εξετάσουμε ορισμένες από τις προκλήσεις αυτές μαζί με προτεινόμενους τρόπους αντιμετώπισής τους.

Έλλειψη μαρτύρων και αποδεικτικών στοιχείων

Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια συμπεριφορά που κατά κανόνα εκδηλώνεται όταν **δεν παρευρίσκονται παρατηρητές/τριες**.

Αναγνωρίζοντας το δεδομένο αυτό, καθώς και το γεγονός ότι συνήθως το θύμα είναι το αδύναμο μέρος, ο νομοθέτης εισήγαγε το εργαλείο της “**αναστροφής του βάρους απόδειξης**”. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το θύμα δεν καλείται σε πλήρη απόδειξη των ισχυρισμών του, αλλά στην εισφορά **ενδείξεων**, και είναι ο καθ’ ου εκείνος που θα πρέπει να αποδείξει ότι δεν υπήρξε σεξουαλική παρενόχληση ή δυσμενής μεταχείριση.

Συνίσταται πάντοτε να **συλλέγονται στοιχεία**, ακόμη και αν αυτά φαντάζουν ανεπαρκή ή ανεξαρτήτως του αν το θύμα έχει αποφασίσει/θέλει να ενεργήσει, προς ποια κατεύθυνση και πότε. Ενδεικτικά, το θύμα μπορεί να συγκεντρώνει τα εξής:

Ηλεκτρονικά μηνύματα

Emails, μηνύματα από εφαρμογές (Viber, WhatsApp, Messenger, SMS) ή από κάποιο εταιρικό σύστημα επικοινωνίας.

Περιεχόμενο: σεξουαλικά υπονοούμενα, σχόλια για εμφάνιση, απειλές και προτάσεις, ιδιαίτερα αν από αυτά προκύπτει ότι αυτά έχουν απαντηθεί με αντίδραση/άρνηση.

Μαρτυρίες τρίτων

Συνάδελφοι/ισσες, πελάτες/ισσες, συνεργάτες/τιδες, προμηθευτές/τριες που:

- Είδαν περιστατικά
- Άκουσαν παρενοχλητικά σχόλια
- Ήταν παρόντες/ουσες σε συνομιλίες ή συναντήσεις
- Έχουν ενδεχομένως υπάρξει οι ίδιοι/ες θύματα του ίδιου δράστη

Ηχητικά ή οπτικά ντοκουμέντα

Ηχογραφήσεις ή βίντεο παρενόχλησης (π.χ. από κινητό ή κάμερα).

Σύμφωνα με τη νομολογία, **παράνομα αποκτημένα στοιχεία** (όπως η βιντεοσκόπηση χωρίς την συναίνεση του υποκειμένου) μπορούν να γίνουν δεκτά σε **αστικές και εργατικές δίκες** αν **δεν υπήρχε άλλος τρόπος απόδειξης** και αν υπερέχει το συμφέρον της προστασίας της προσωπικότητας του θύματος. Σε ποινικές δίκες, τέτοια στοιχεία μπορεί να απορριφθούν.

Ημερολόγιο περιστατικών

Καταγραφή με ημερομηνία, ώρα, τόπο και περιγραφή κάθε περιστατικού.

Χρήσιμο εργαλείο για κατάθεση στον ΣΕΠΕ ή Δικαστήριο, ώστε να προκύπτει η επαναληψιμότητα και να ενισχύεται η αξιοπιστία του θύματος.

Ιατρικές βεβαιώσεις / Ψυχολογικές γνωματεύσεις

Πιστοποιούν:

- Άγχος, κατάθλιψη, διαταραχές ύπνου
- Άλλες επιπτώσεις της παρενόχλησης στην υγεία
- Χρήσιμες σε αστικές αγωγές για ηθική βλάβη ή επιπτώσεις στην εργασία.

Αντίγραφο από κάμερες ασφαλείας (CCTV)

Από εργοδότη, κτίριο, κοινόχρηστο χώρο. Πρέπει να ζητηθούν σύντομα μετά το περιστατικό και ανεξαρτήτως διάθεσης του θύματος να ενεργήσει, λόγω του περιορισμένου χρόνου αποθήκευσης (π.χ. 15-30 ημέρες).

Αντίγραφα εγγράφων – emails προς εργοδότη ή HR

Εσωτερική καταγγελία στα πρόσωπα/ τμήματα αναφοράς. Απουσία ή άρνηση διαχείρισης και αντιμετώπισης θεμελιώνει ευθύνη του εργοδότη.

Ανάρτηση σε κοινωνικά δίκτυα / δημόσιες δηλώσεις

Αν και μπορεί να έχουν νομικούς κινδύνους (π.χ. δυσφήμιση), **καταγεγραμμένες δημόσιες καταγγελίες** μπορεί να ενισχύσουν τη μαρτυρία του θύματος εφόσον γίνονται καλόπιστα.

Οικονομική αδυναμία θυμάτων

Η οικονομική αδυναμία ή ο φόβος της οικονομικής εξάντλησης έχει τουλάχιστον δύο σκέλη:

Ανασφάλεια για τυχόν αντίποινα, φόβος απόλυσης, δυσμενούς μετάθεσης και εν γένει επιδείνωσης των όρων εργασίας.

Είναι πράγματι ένας από τους πιο σημαντικούς αποθαρρυντικούς παράγοντες. Γι'αυτόν όμως ακριβώς τον λόγο, ο νομοθέτης έχει θεσπίσει την απαγόρευση απο τα αντίποινα, την οποία έχει συνδέσει με ποινές. Συγκεκριμένα:

Αντίποινα (ή εκδικητικές ενέργειες) είναι κάθε δυσμενής ενέργεια του εργοδότη ή εκπροσώπου του απέναντι σε εργαζόμενο άτομο, επειδή εκείνος κατήγγειλε παράνομη ή καταχρηστική συμπεριφορά ή άσκησε δικαιώματα που του παρέχει ο νόμος (π.χ. για προστασία από παρενόχληση).

Απαγορεύεται και είναι άκυρη η καταγγελία ή η με οποιονδήποτε τρόπο λύση της έννομης σχέσης στην οποία στηρίζεται η απασχόληση, εφόσον συνιστά εκδικητική συμπεριφορά του εργοδότη, λόγω μη ενδοτικότητας του εργαζομένου σε σεξουαλική ή άλλη παρενόχληση σε βάρος του.

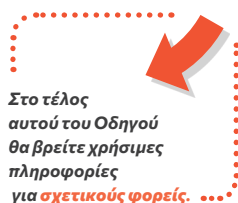
Η καλή πρακτική επίσης ορίζει ότι τα μέτρα που θα ληφθούν κατά την διερεύνηση, αλλά και μετά το πέρας αυτής, θα πρέπει να είναι υποστηρικτικά ως προς το θύμα, το οποίο αντανακλάται πλέον και στη νομολογία.

Θα πρέπει να έχει κανείς κατά νου ότι ο εργοδότης συχνά θα επιδιώξει να τιμωρήσει την καταγγέλλουσα ή να προβεί σε αντίποινα. Αυτή τη συμπεριφορά ενδεχομένως να μην μπορεί να την αποτρέψει ο Νόμος, πλην όμως μπορεί να την καταδικάσει, να υποχρεώσει σε αποζημίωση, σε ποινική καταδίκη, σε επανόρθωση κλπ. Επομένως, αν και ο κίνδυνος πράγματι ελλοχεύει, το νομικό μας οπλοστάσιο μάς παρέχει εργαλεία, αρκεί να τα αξιοποιήσουμε ώστε να μπορέσει το εργαζόμενο άτομο να καταγγείλει τη συμπεριφορά, αλλά και να προστατεύσει τον εαυτό του.

Υψηλό κόστος δικαστικών εξόδων και αμοιβών, κατά τη διάρκεια μιας μακράς πολυετούς δικαστικής διαμάχης.

Συχνά ο φόβος για την οικονομική επιβάρυνση που συνεπάγεται μία ενδεχομένως μακροχρόνια δικαστική διαμάχη είναι αρκετός για να αποθαρρύνει το άτομο από το να κάνει έστω και το πρώτο βήμα για την προστασία και τη δικαίωσή του. Υπό το φως μιας τέτοιας ανησυχίας, οι επαγγελματίες χρειάζεται μεν να παρουσιάσουν μια ρεαλιστική εκτίμηση της διάρκειας και του κόστους των βημάτων που μπορεί να περιλαμβάνει η προσπάθεια αυτή, χωρίς ωστόσο να δίνουν έμφαση μόνο στο χειρότερο δυνατό σενάριο ή να εμφανίζουν τη διαδικασία ως έναν αδιάκοπο αγώνα χωρίς σημεία στα οποία το θύμα μπορεί να επανεξετάσει τις αντοχές και τις επιλογές του.

Η διάκριση αυτή είναι σημαντική γιατί, παρότι είναι δύσκολο να βρεθεί κάποιος φορέας που θα μπορούσε να καλύψει δικαστικά έξοδα και αμοιβές στο σύνολό τους, εντούτοις υπάρχουν και δημιουργούνται φορείς και προγράμματα που έχουν τη δυνατότητα και το σκοπό να συνδράμουν, έστω και τμηματικά, στις οικονομικές ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία αυτή. Προς αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει να πληροφορούνται τα θύματα π.χ. και για τη λειτουργία του θεσμού της Νομικής Βοήθειας που παρέχεται στους κόλπους των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας.

Σύντομο διάστημα παραγραφής του αδικήματος

Στο πλαίσιο του Ποινικού Δικαίου και σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 117 ΠΚ, το αξιόποινο της πράξης εξαλείφεται αν ο δικαιούχος δεν υποβάλει την έγκληση μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα που έλαβε γνώση για την πράξη που τελέστηκε και για το πρόσωπο που την τέλεσε ή για έναν από τους συμμετόχους της.

Αντιθέτως, οι απαιτήσεις που πηγάζουν από τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου, παραγράφονται μετά από 5 έτη.

Ως προς την αναφορά στο **Συνήγορο του Πολίτη** ή στο **Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας**, δεν προβλέπεται συγκεκριμένος χρόνος παραγραφής, όμως συνιστάται να γίνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα προκειμένου να μην υποπέσουν σε παραγραφή είτε το αδίκημα είτε οι αστικές αξιώσεις. Σε γενικές γραμμές, συνιστάται ο χρόνος της καταγγελίας να μην υπερβαίνει το εξάμηνο, προκειμένου να είναι ευχερέστερη και πιο αποτελεσματική η διερεύνηση του περιστατικού.

Επομένως, ενώ το εργαζόμενο άτομο που είναι θύμα παρενοχλητικής συμπεριφοράς έχει ένα σχετικά μεγάλο διάστημα προκειμένου να κινηθεί για την αποζημίωσή του από ηθική βλάβη ή για την αποκατάσταση της περιουσιακής του ζημίας, το χρονικό περιθώριο που έχει για να εγγαλέσει τον δράστη και να επιδώξει την τιμώρησή του είναι εξαιρετικά μικρό.

Πράγματι, αυτό αποτελεί ένα εμπόδιο που μπορεί να αρθεί μόνο με τη νομοθετική παρέμβαση και την επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής για το αδίκημα της σεξουαλικής παρενόχλησης. Και τούτο διότι είναι τέτοια η φύση του αδικήματος και των επιμέρους στοιχείων που το στοιχειοθετούν, αλλά και της πολυπλοκότητας των επιπτώσεων στον ψυχισμό του ατόμου, που συχνά απαιτούν ένα αρκετά μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο αντίδρασης.

Προς το παρόν, οι επαγγελματίες της πρώτης γραμμής οφείλουν να ενημερώνουν τις επιζώσες για το χρονικό πλαίσιο της παραγραφής, όσο το δυνατόν συντομότερα, και βέβαια να τις ενθαρρύνουν να κινηθούν νομικά, ακόμα και όταν έχει εκλείψει η δυνατότητα ποινικής προσφυγής, ώστε να διεκδικήσουν την προστασία και τη δικαίωσή τους με τα μέσα που ακόμα έχουν διαθέσιμα. Κατά την προσέγγιση αυτή, είναι σημαντικό οι επαγγελματίες να σταθμίζουν, στην έκταση που έχουν τη σχετική εμπειρία και κατάρτιση, τα όρια της παραγραφής με τα όρια του ψυχισμού του ατόμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ActionAid Hellas. (2022). «Δεν είναι αυτή η δουλειά μας» Σεξουαλική παρενόχληση κατά των γυναικών στην εργασία: Εξετάζοντας τον κλάδο επισιτισμού και τουρισμού.
<https://notpartofourjob.actionaid.gr/>

American Psychological Association. (2021). Understanding trauma.
<https://www.apa.org/topics/trauma>

American Psychological Association. (2022). Sexual harassment in the workplace: Psychological impacts and interventions.
<https://www.apa.org/topics/sexual-assault-harassment>

Amstadter, A. B., McCauley, J. L., Ruggiero, K. J., Resnick, H. S., & Kilpatrick, D. G. (2008). Service utilization and help seeking in a national sample of female rape victims. *Psychiatric Services*, 59(12), 1450–1457.
<https://doi.org/10.1176/ps.2008.59.12.1450>

Campbell, R., Dworkin, E., & Cabral, G. (2009). An ecological model of the impact of sexual assault on women's mental health. *Trauma, Violence, & Abuse*, 10(3), 225–246.
<https://doi.org/10.1177/1524838009334456>

Figley, C. R. (1995). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized*. Brunner/Mazel.

Herman, J. L. (1992). *Trauma and recovery: The aftermath of violence—from domestic abuse to political terror*. Basic Books.

McMahon, S., & Banyard, V. L. (2012). When can I help? A conceptual framework for the prevention of sexual violence through bystander intervention. *Trauma, Violence, & Abuse*, 13(1), 3–14.
<https://doi.org/10.1177/1524838011426015>

Rape, Abuse & Incest National Network (RAINN). (2022). What to do if someone tells you they were sexually assaulted.
<https://www.rainn.org/articles/help-someone-you-care-about>

SAMHSA. (2014). Trauma-informed care in behavioral health services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration.
<https://store.samhsa.gov/product/TIP-57-Trauma-Informed-Care-in-Behavioral-Health-Services/SMA14-4816>

Ullman, S. E. (2010). Talking about sexual assault: Society's response to survivors. American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/12089-000>

World Health Organization (WHO). (2021). Sexual violence.
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

Σώκος, Ν. (2021). Σωματοποίηση και ψυχοτραύμα: Θεραπευτικές προσεγγίσεις. Εκδόσεις Πεδίο.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. (2022). Οδηγός για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία.
<https://ypergasias.gov.gr>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας (2023). Κατευθυντήριες Γραμμές για την Υποστήριξη Επιζωσών Έμφυλης Βίας.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

START

Η υπηρεσία νομικής συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του προγράμματος S.T.A.R.T. σε θύματα και μάρτυρες σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία, εντελώς δωρεάν:

when.org.gr/i-drasi-mas/gia-gunaikes/sexoualiki-parenoxlisi

ΔΙΟΤΙΜΑ

CENTRE FOR GENDER RIGHTS
& EQUALITY

Το Κέντρο Διοτίμα παρέχει υποστήριξη σε θύματα σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης:

diotima.org.gr/parochi-ypiresion-se-epizoses-sexoyal

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
(ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ)

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ)

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι, μαζί με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, οι αρμόδιοι φορείς για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης στον ιδιωτικό τομέα:

www.synigoros.gr

www.hli.gov.gr

Πληροφόρηση για θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης, κακοποίησης και εξουσιαστικής βίας, και τις δράσεις καταπολέμησής τους:

metoogreece.gr

Η τηλεφωνική γραμμή **SOS 15900** προσφέρει υπηρεσία άμεσης ψυχολογικής υποστήριξης και συμβουλευτικής γυναικών θυμάτων έμφυλης βίας:

sos15900@isotita.gr

Φορέας Υλοποίησης:

Εταίρος:

Με τη συγχρηματοδότηση:

